

Vmbo-planning verplicht naar regio

‘Aoc’s, concentreer je op gemengde leerweg’

Scholen gaan zelf onderwijsaanbod plannen. Afspraken maken binnen een regionaal arrangement. Aoc’s zitten er echter nog nauwelijks aan tafel. Frans Mulder van BMC adviseert het groene vmbo zich op de gemengde leerweg te concentreren.

Aoc’s moeten zich binnen regionale arrangementen niet te bescheiden opstellen, vindt Frans Mulder, senior adviseur

Regionaal arrangement

Het regionaal arrangement – instrument sinds schooljaar 2002-2003 – is het geheel van afspraken van betrokkenen in een bepaalde regio over het gewenste onderwijsaanbod en ieders rol daarin. Doel is een betere onderwijsinfrastructuur, betere kansen voor leerlingen op kwalificaties en een passende plek op de arbeidsmarkt en betere afstemming van het onderwijsaanbod op de veranderende vraag van leerlingen, ouders en arbeidsmarkt.

Een regiovisie kan een goede basis zijn. Dat is bijvoorbeeld een beschrijving van de economische ontwikkelingen, een probleemanalyse en de ambities van de gezamenlijke onderwijsaanbieders. Afspraken in het arrangement gaan over aanbod van opleidingen en kunnen ook gaan over de rol van het bedrijfsleven, de doorstroming naar mbo, de verantwoordelijkheid van de provincie of de voorzieningen voor huisvesting en transport.

bij BMC. Ze hebben er veel te bieden. Ze moeten ook wel, want samenwerking per regio wordt dringender. De wetgeving is in de maak waarbij de overheid de vmbo-planning daar neerlegt. “Vroeger werd alles door de Rijksoverheid bepaald”, vertelt Mulder. “Wie kan wat aanbieden? Er werden aanvragen gedaan. Bestuursorganisaties lobbyden en dan werd besloten: als jullie Verzorging en Metaal aanbieden, kan hier Bouwtechniek.” Landelijke verdeling en uitruil, maar dat lijkt nu te veranderen. De scholen moeten per regio met elkaar rond de tafel. Niet alleen het vmbo, maar straks ook havo en vwo.

Dat er geen goede aansluiting was tussen het leerplichtige deel (de opleiding tot 16 jaar) en het vervolgonderwijs, was eind jaren 90 al duidelijk. “Als een van de oorzaken kun je de infrastructuur in het vmbo opvoeren”, zegt Mulder. “Dat wil zeggen: de verdeling van opleidingen op sector en niveau in een regio. Ondanks allerlei stimulerende regelingen en overheidsinspanning sindsdien (onder meer de benoeming in 1996 van een landelijke regievoerder vbo-mavo) werd dat niet opgelost.”

“Een jaar of drie geleden bedacht de overheid dat de gewenste herschikking in het vmbo er zo niet van zou komen. Ze presenteerde een notitie om de zaak naar de regio te verplaatsen. Dat was kort na de moord op Pim Fortuyn, een periode waarin de politiek nauwelijks tot ingrijpende besluiten kwam, een heel gedurfd voorstel. Maar dit werd unaniem geaccepteerd: overleg en besluitvorming moest naar de regio. Er zou voor het vmbo direct een experimenteel stadium worden gestart.” Hoewel een aantal regionale arrangementen niet van de grond kwam, zijn de experimenten volgens Mulder behoorlijk succesvol. Hij zit zelf 25 jaar in het voortgezet onderwijs en heeft daarvan twintig jaar als schoolleider gewerkt.

Hij was betrokken bij de invoering van het vmbo en werd daarom gevraagd voor het advieswerk bij BMC (Bestuur & Management Consultants). Dat begon met procesbegeleiding bij een regionaal arrangement in de stad Utrecht. Nu steunt hij twaalf van dergelijke processen. “Vanwege voortschrijdend inzicht heeft de overheid intussen bedacht: we moeten dit niet alleen voor het vmbo doen, maar voor het hele onderwijs. Alles naar de regio. Planning, spreiding, verdeling, stopzetting; ongeveer alles behalve het stichten van scholen.”

Concurrentiekracht

De aoc’s zijn meestal minder tevreden met de experimenten. Ze meldden zich met de wens om de gemengde en de theoretische leerweg binnen te krijgen en mee te praten over de onderwijsontwikkelingen in de regio. Maar ze werden als een concurrent gezien en kregen de zaak vaak moeizaam of niet op poten.

De leerwegen waren voor hen wel een punt. Alleen beroepsgerichte leerwegen op een vmbo-vestiging betekent immers dat je een veel kleiner deel van de vmbo-populatie binnenhaalt. Dat wordt niet alleen als een nadeel voor leerlingen gezien, want minder mogelijkheden, maar ook voor de school en de docenten. Voor het imago bijvoorbeeld. In de beroepsgerichte leerwegen is het aantal zorgleerlingen relatief groot en met gl (en tl) heb je toch een wat evenwichtiger verdeling. Veel aoc’s hebben ervoor gepleit dat ze ten minste de gemengde leerweg konden verzorgen. Dat lukte niet altijd, maar de mogelijkheid van de theoretische leerweg is nog zeldzamer. Dat kan alleen op de acht voormalige mavo’s waarmee de aoc’s gefuseerd zijn. Voor de enkele vmbo’er die dat wilde was er de mogelijkheid om het gl-programma te verzwaren met een extra vak en dan het diploma bij de staats-examencommissie ‘in te ruilen’ voor een tl-diploma. Maar dat is een omweg.

Frans Mulder, BMC: “Aoc’s, zorg dat je erbij bent en zorg dat je ook inhoudelijk een goede inbreng hebt”

“Er beweegt het nodige”, zegt Jan-Pieter Janssen, voorzitter van het CvB van AOC Limburg, over de actuele vmbo-situatie. Zijn aoc heeft met de mavo in Nederweert en de soepele opstelling van de scholen in Roermond mogelijkheden, maar hij voorziet toch dat omliggende vmbo-scholen straks een voorsprong krijgen. “Daar neemt de concurrentiekracht toe, terwijl die van ons beperkt blijft.” Hij dringt aan op harmonisatie tussen OCW en LNV op dit punt. “Ik vind het belangrijk dat we dezelfde mogelijkheden hebben in een regionaal arrangement met een scholengemeenschap. Als je kijkt naar het omliggende vmbo, dan zie je dat we er toch achteraan lopen.”

Argwaan

Overleg over de regionale onderwijsvisie, de ontwikkelingen en het aanbod is er met aoc’s intussen nog nauwelijks. “Aoc’s werden enigszins vergeten in de regionale arrangementen”, zegt Mulder. “Hooguit werd achteraf gevraagd: zijn jullie akkoord?” Oorzaak is volgens Mulder toch vooral argwaan bij het overige vmbo. “Want lang niet iedereen die naar het vmbo-groen gaat, doet dat omdat ze zo graag naar het groene mbo willen. Daar zijn vaak andere motieven voor.” Bijvoorbeeld omdat het een witte school betreft. “Waar ze dan betrokken worden, hebben ze veel bij te dragen. Ze hebben bijvoorbeeld expertise met doorlopende leerlijnen en veel ervaring met problematische leerlingen. Heel bruikbaar. Bovendien zie je waar scholen gaan nadenken over betekenisvol onderwijs, dat er in het groene onderwijs al stappen zijn gezet. →

Kijk bijvoorbeeld naar het nieuwe leren bij Wellant.” Mulder acht binnen regionale arrangementen het overleg met mbo cruciaal, vanwege de doorstroom. “Je mag aannemen dat dit bij aoc’s makkelijker te regelen is.” Maar dat roept direct een volgend probleem op. Namelijk argwaan bij mbo-scholen. “Als er in een regio meer mbo-instellingen zijn, meer dan één roc, dan constateer ik dat de concurrentiestrijd veel groter is dan bij vmbo-scholen onderling. Het wordt dan lastiger om goede afspraken over doorstroming te maken.” Mulder heeft de indruk dat het tussen aoc’s onderling soepel gaat, maar tussen roc’s en tussen een roc en een aoc is een ander verhaal.

Pardon

Het is logisch dat aoc’s de gemengde en theoretische leerweg willen aanbieden, zegt Mulder. “Als vmbo-man vind ik dat je dat onderwijs ongedeeld moet kunnen verzorgen.” Met alle leerwegen op een vmbo-vestiging.

Maar er zijn wel kanttekeningen te maken. Want de theoretische leerweg wordt vaak gekozen om de weg naar de havo open te houden, leerlingen hebben er aldus Mulder een slecht beroepsbeeld en er is veel uitval. Bovendien is de doorstroom naar de havo enorm gezakt. Van de mavo ging vroeger zo’n 50 tot 60 procent naar de havo, maar vanuit vmbo-t is dat nog maar 5 tot 10 procent. “Ik vind dat je laatbloeiers alle doorstroomkansen moet blijven geven, maar ik heb het idee dat ze op het basisonderwijs tegenwoordig beter onderscheid maken tussen een havo-kind en een mbo-kind.”

Aoc-bestuurders die zich inzetten om ook de theoretische leerweg binnen te halen, zullen de wenkbrauwen fronsen. Zijn advies aan het groene vmbo is echter: concentreer je op de gemengde leerweg. Bovendien is het misschien niet zo tactisch dat je twee wegen bewandelt, denkt Mulder. Aan de ene kant proberen aoc’s tot overeenstemming te komen binnen regionale arrangementen over aanbidding van gl en tl en aan de andere kant poogt de AOC Raad een soort generaal pardon te krijgen om op alle vmbo-groenvestigingen die leerwegen te krijgen. “Stel je voor dat dit lukt, dan kom je op zo’n regionaal overleg en dan zeg je:

ja, het hoeft niet meer; we hebben het al.” Dat is funest voor de discussie en voedt in zijn ogen de argwaan. “Kijk je vanuit de andere scholen, dan reageren die wellicht: nu hebben ze in het groene onderwijs ook een theoretische leerweg op een witte school. Wat betekent dat voor ons?” Richard Westerhof van de AOC Raad zegt echter dat het er voor de AOC Raad vooral om gaat om voor aoc’s beperkende wetgeving aan te passen. Bovendien moeten, zo vindt ook de AOC Raad, aoc’s niet alleen participeren om de gl en tl binnen te halen. “Het gaat om het gezamenlijk ontwikkelen van het vmbo in de regio.”

Relevant

Als straks de wetgeving van kracht wordt waarin spreiding en planning in de regio wordt gelegd – de overheid spreekt over meer planningsvrijheid voor het onderwijsveld –, dan moet je wel samenwerken. De regeling is naar verwachting op 1 augustus 2006 klaar en dan is er een overgangsjaar. “De komende twee jaar hebben scholen dus gelegenheid om een regionaal arrangement af te sluiten. Dan kun je wachten tot het moet, maar nu kun je nog meedoen in het experimentele stadium. Bovendien is geld beschikbaar; het is maar de vraag of dat er over twee jaar nog is.”

“Nu kunnen scholen als ze er niet uitkomen met een regionaal arrangement, nog terugvallen op de Rijksoverheid”, vervolgt Mulder. “Straks niet meer; dan zijn ze zelf verantwoordelijk. Maar als je om je heen kijkt, naar hoe bijvoorbeeld brandweer en politie regionaal afspraken maken, dan is het eigenlijk bijzonder dat het onderwijs nog steeds op de centrale overheid terugvalt.”

Er zit enige druk achter nu, maar toch vindt Mulder het mooi dat scholen in de regio met elkaar in gesprek komen en de zaken regelen. “Het is ook goed dat de aoc’s er vanaf het begin bij betrokken worden. Zorg dat je erbij bent en zorg dat je ook inhoudelijk een goede inbreng hebt. Niet dat je je te bescheiden opstelt omdat je misschien de kleinste partner bent in zo’n samenwerking. Het gaat hier niet om de grootste of de kleinste.”

“Alle scholen hebben ook binnen een regionaal arrangement belangen”, besluit Mulder. “Bijvoorbeeld complementering

Discussie leerwegen

De discussie spitst zich snel toe op de leerwegen in de bovenbouw van het vmbo. Die leerwegen, verschillend in niveau en pakketkeuze, moeten de aansluiting op het vervolgonderwijs zo vloeiend mogelijk maken. Ze verschillen in manier van leren; dat wil zeggen: ze zijn meer praktijkgericht of theoretisch.

Behalve de twee beroepsgerichte leerwegen (basis- en kaderberoepsgericht) heb je de gemengde en de theoretische leerweg. De gemengde leerweg heet gemengd omdat leerlingen er naast algemene vakken ook zo’n vier uur per week praktijkvakken in een sector krijgen. In de theoretische leerweg richten leerlingen zich niet op een bepaalde sector. Ze kunnen doorstromen naar opleidingen op niveau 3 en 4 van het mbo of naar de havo. Advies wat vaak wordt gegeven is dat wil je met een vmbo-opleiding de weg naar havo openhouden, je moet kiezen voor deze leerweg.

Niet alleen leerwegkeuze, maar ook bij schoolkeuze is het advies vaak dat je niet bij voorbaat je toekomstmogelijkheden gaat inperken. Aanbod en mogelijkheden vormen dan een belangrijk criterium. Vandaar ook de blijvende inzet van aoc’s om beperkingen op te heffen opdat ze de ‘hogere’ leerwegen kunnen aanbieden.

Terwijl ontbreken van een gl-licentie bij vmbo-scholen onder OCW ongeveer 1 procent is, beschikken 15 van de 78 groene vmbo-scholen niet over deze licentie. Nog een argument.

Een ander aspect is dat het groene vmbo vreest teveel de identiteit te krijgen van zorgschool. Ook vanwege de grote toestroom voor leerwegondersteunend onderwijs. Het vmbo-groen moet niet in de positie van ‘restschool’ terechtkomen, schrijft bijvoorbeeld de Inspectie. Aanleiding om, indien mogelijk, de werving meer te richten op gl.

van het opleidingscascala of profileren van de instelling – wat bij grote scholengemeenschappen toch vaak lastiger is dan bij een aoc. En dan is er het hogere belang: het vmbo zo te maken dat het voor ouders en maatschappij relevant is.” □